

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ДИТЯЧОГО ТА ЮНАЦЬКОГО СПОРТУ ЯК НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Ніжевська Т.В., Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Анотація. У статті розглянута проблема викладання курсу «Теорія і методика дитячого і юнацького спорту» в процесі підготовки вчителя фізичної культури до спортивної роботи.

Ключові слова: юнацький спорт, дитячий спорт.

Постановка проблеми. Кожній державі для соціально-економічного розвитку необхідно мати фізично здорових висококваліфікованих спеціалістів, які здатні вірно вирішувати нелегкі завдання розвитку народного господарства країни. У порівнянні з багатьма розвиненими державами, Україна нещодавно отримала незалежність. Тому питання підготовки висококваліфікованих кадрів набуло в нашій країні особливого значення. Одним з найважливіших і в той же час найдешевших засобів підготовки до майбутньої трудової діяльності та підвищення рівня працездатності є фізична культура і спорт. Основи правильного ставлення до свого здоров'я, навички здорового способу життя закладаються в дитячому віці. Ось чому важливо залучати якомога більшу кількість дітей, підлітків, юнаків та дівчат до занять спортом.

З іншого боку, заняття спортом є не тільки найдешевшим і найефективнішим засобом профілактики багатьох захворювань, забезпечення оптимальної рухової активності, але і профілактики негативних явищ у поведінці дітей, підлітків, юнаків та дівчат, тютюнопаління, наркоманії.

Юнацький спорт є важливим соціальним чинником в процесі формування всебічно розвинутої людини. Особливу увагу необхідно звертати на підвищення ефективності діяльності спортивних шкіл, на необхідність посилення роботи з підготовки спортивних резервів.

Крім того, вагомим аргументом на користь спорту є задоволення потреби населення у видовищах, формування у громадян почуття гордості за свою країну, підвищення авторитету держави на світовій арені. Значення цих питань підкреслено в «Законі України про фізичну культуру і спорт», у «Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту».

Для того, щоб вищезазначені питання вирішувались згідно до вимог часу, в спортивних школах, клубах та інших спортивних організаціях повинні працювати висококваліфіковані фахівці галузі спорту. К.К. Жукотинський з цього приводу пише: «Генера-

тором зростання майстерності учнів і всієї системи є тренер»[2]. Тому постає питання необхідності підготовки висококваліфікованих тренерів по спорту. Вирішення цього питання і є метою курсу «Теорії та методики дитячого та юнацького спорту» (ТМДЮС).

Аналіз публікацій. Активна розробка актуальних питань юнацького спорту в нашій країні почалася в повоєнні роки і пройшла декілька етапів: від вивчення окремих розділів, що характерно для робіт 1951—1960 рр., до крупних узагальнюючих публікацій 1974—1980 рр. У роботах зазначеного часу головну увагу спеціалістів було зконцентровано на визначенні закономірностей, які властиві для підготовки дітей та підлітків у зв'язку з їх віковими особливостями. У цьому напрямку були досягнуті такі результати: встановлені основні етапи багаторічного тренування і раціональна спрямованість процесу тренування на кожному з них; обґрунтовані ефективні засоби та методи розвитку фізичних якостей; вивчено вплив занять спортом на організм юного спортсмена; розроблені питання відбору та спортивної орієнтації; визначені особливості методики занять з юними спортсменами різного віку та кваліфікації [4].

Найбільш повно на наш погляд розроблені питання впливу занять спортом на фізичний розвиток і здоров'я дітей а також вікові особливості організму юних спортсменів. Багато наукових робіт присвячено методиці технічної підготовки, розвитку основних фізичних якостей.

У теперішній час ведеться розробка модельних показників різних сторін підготовленості спортсменів. На думку М.Я. Набатнікової (1982), це не випадково, тому що питання модельних характеристик юних спортсменів мають першочергове значення в системі управління підготовкою спортивних резервів. Моделювання є надійним засобом усунення помилок як при аналізі функціонального стану спортсмена, так і при виробленні шляхів формування спортивної майстерності (В.Л.Уткін, 1978). М.Я. Набатнікова вважає також за доцільне використовувати метод моделювання в юнацькому

спорті починаючи з етапу початкової спеціалізації, але головним чином на етапі поглибленого тренування. О.В. Іващенко, Т.В. Карпунець пояснюють це тим, що в даний момент недостатньо вивчені моделі і спрямованість тренувальних навантажень у заняттях на початковому етапі підготовки юних спортсменів [3]. Останнім часом увага до моделювання в спорті зростає. Про це свідчить велика кількість публікацій в цьому напрямку (спортивна гімнастика — О.М. Худолій, 2004; О.В. Іващенко, Т.В. Карпунець, 2001; спортивні ігри — Ж.Л. Козіна, 2005; Т.В. Вознюк, 2006; С.І. Крамської, 2006; В. Костюкевич, 2006).

У науково-методичній літературі в більшості праць використання педагогічних і тренувальних впливів у процесі спортивного тренування базується на вікових особливостях розвитку дітей. Однак ці відомості даються в окремих розділах і без урахування необхідності взаємозв'язку між ними. Л.В. Волков наголошує на тому, що основним принципом діяльності тренера є органічна єдність біологічного, вікового розвитку і системи засобів, методів і форм спортивної підготовки з урахуванням віку, статі та індивідуального розвитку. Найкращих результатів можна досягти лише тоді, коли внутрішній (біологічний розвиток) і зовнішній (педагогічний вплив) фактори співпадають і утворюють єдність [1]. Тобто необхідний системний підхід до побудови спортивного тренування.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження була розробка структури та змісту навчального курсу «Теорія та методика дитячого та юнацького спорту» в системі вищої фізкультурної освіти. Нами використовувалися такі методи дослідження, як аналіз і узагальнення літературних джерел та документальних матеріалів.

Результати дослідження. Нами було розроблено програму навчального курсу «Теорія та методика дитячого та юнацького спорту» для студентів факультету фізичного виховання. У цій програмі викладені основні поняття теорії спорту, виявлені джерела формування і розвитку ТМДЮС як окремої дисципліни, розкрито специфіку юнацького спорту, основні форми і методи роботи з дітьми в спортивних секціях за видами спорту.

Навчальний курс «Теорія та методика дитячого та юнацького спорту» розрахований на підготовку бакалаврів і становить 2 кредити: 89 академічних годин, з яких 56 годин відводиться на аудиторну роботу (табл.).

Навчальний курс ТМДЮС базується на знаннях, які студенти мали отримати під час вивчення таких дисциплін, як ТМФВ, анатомія, фізіологія, гігієна, психологія, педагогіка та інших. Навчальний курс ТМДЮС передбачає вивчення студентами теорії та методики дитячого спорту, набуття необхідних знань для самостійної роботи у спортивній школі.

Завданнями курсу «ТМДЮС» є:

- засвоєння теоретичного курсу, що включає: загальну характеристику тренувального процесу та змагань, їх місце та зв'язки в системі суспільних явищ; основні поняття теорії спорту; закономірності, принципи та основні методичні положення підготовки юних спортсменів; мету, завдання, засоби та методи спортивного тренування; розділи спортивного тренування; структуру і методику побудови спортивного тренування; модельні характеристики юних спортсменів; змагання і змагальну діяльність в підготовці спортсмена;
- оволодіння вміннями складати документи планування, моделі юних спортсменів;
- самостійне вивчення програмного матеріалу за рекомендованою літературою, виконання домашніх завдань, участь в організації і проведенні змагань у ЗОШ та спортивних школах під час проходження педагогічної практики;
- виховання зацікавленості в систематичному здобутті знань з предмету, любові до професії тренера-викладача;
- написання реферату за обраною темою.

Для виконання залікових вимог студентам пропонується засвоїти теоретичні відомості, виконати ІНДЗ, та скласти іспит.

На аудиторних заняттях студенти отримують знання з основних розділів ТМДЮС. Зміст занять включає теоретичні знання (лекції), семінарські заняття і контрольний захід (іспит).

Індивідуальна робота проводиться під керівництвом викладача зі студентами, які мають низький чи нижче середнього рівень успішності. На цих заняттях деталізується інформація про розділи, які вивчаються на основному аудиторному занятті. Індивідуальні заняття з ТМДЮС проводяться у поза навчальний час і складаються з теоретичних знань, семінарських занять та виконання студентами індивідуальних навчально-дослідних завдань (ІНДЗ).

Самостійна робота включає в себе виконання студентами елементів програмного матеріалу самостійно, роботу з літературними джерелами. Студенти, які мають змогу користуватись світовою мережею INTERNET, можуть так само скористатись даним методичним інтерактивним забезпеченням.

Тестування включає виконання тестових завдань з кожної теми, що вивчалася.

Висновки

1. З метою підвищення ефективності підготовки висококваліфікованих фахівців, які були б готові до

Опис предмета навчального курсу «Теорія та методика дитячого та юнацького спорту»

Курс: Підготовка бакалаврів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів: 1 Модулів: 5 + ІНДЗ Загальна кількість годин: 89 . Тижневих годин: 4	Шифр та назва напрямку (0101»Педагогічна освіта») Шифр та назва спеціальності(6.010100 «Педагогіка і методика середньої освіти. Фізична культура») Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Обов'язковий курс. Рік підготовки: 4. Форма навчання: очна Семестр: 7, 8. Лекції (теоретична підготовка): 18 год. Семінарські: 38 год. Самостійна робота: 17 год. Індивідуальна робота: 16 год.(під керівництвом викладача) Вид контролю: іспит (8 семестр)

роботи в спортивних школах, нами було розроблено і впроваджено програму навчального курсу «Теорія та методика дитячого та юнацького спорту».

2. Під час вивчення курсу студенти засвоюють такі теоретичні знання: основні поняття теорії спорту; значення юнацького спорту та його місце в олімпійському спорті; закономірності, принципи та основні методичні положення підготовки юних спортсменів; мету, завдання, засоби та методи спортивного тренування; розділи спортивного тренування; структуру і методику побудови спортивного тренування; модельні характеристики юних спортсменів; змагання і змагальну діяльність в підготовці спортсмена.

3. Навчальний курс «Теорія та методика дитячого та юнацького спорту» виховує зацікавленість до самостійного опрацювання літературних джерел і допомагає майбутнім фахівцям у подальшій роботі за фахом.

2. *Жукотинський К.К.* Наукові основи визначення рівня професійної підготовки тренера-викладача ДЮСШ до формування фізичної культури учнів // Теорія та методика фізичного виховання: Науково-методичний журнал. — Харків: ОВС, 2006. — № 3. — С. 24—28.
3. *Іващенко О.В., Карпунець Т.В.* Нормативні показники тренувальних навантажень на початковому етапі підготовки юних гімнасток 6—8 років // Теорія та методика фізичного виховання: Науково-методичний журнал. — Харків: ОВС, 2001. — № 3. — С. 19—24.
4. *Основи управління* подготовкой юных спортсменов / Под ред. проф. М.Я. Набатниковой. — М.: ФиС, 1982.
5. *Родниченко В.С.* Спортивные соревнования: информация, управление. — М.: ФиС, 1978.
6. *Теория спорта* / Под ред. проф. В.Н. Платонова. — К.: Вища школа. Головное изд-во, 1987. — Гл. 1, 2, 4, 5, 6.
7. *Филин В.П.* Теория и методика юношеского спорта: Учеб. пособие для институтов и техникумов физ. культ. — М.: ФиС, 1987. — 128 с.
8. *Худолей О.Н.* Моделирование процесса подготовки юных гимнастов: Монография. — Харьков: «ОВС», 2005. — 336 с.

Список літератури

Надійшла до редакції 14.11.2007

1. *Волков Л.В.* Теория и методика детского и юношеского спорта. — К.: Олимпийская литература, 2002. — 294с.

Нижевская Т.В. Теория и методика детского и юношеского спорта как учебная дисциплина в подготовке будущего специалиста в области физической культуры и спорта.

В статье рассмотрена проблема преподавания курса «Теория и методика детского и юношеского спорта» в процессе подготовки учителя физической культуры к спортивной работе.

Ключевые слова: юношеский спорт, детский спорт.

Nigevsca T.V. Theory and method of child's and youth sport as educational discipline in preparation of future specialist from the physical culture and sport.

In article considered problem of teaching of course «Theory and method of child's and youth sport» in the process of preparation of teacher of physical culture to the sporting work.

Keywords: youth sport, child's sport.